

Gyűjteményalapítás Hódmezővásárhelyen

2023 kerek évforduló Hódmezővásárhelyen, a református köznevelés 300. évfordulóját ünnepelhetjük. Számunkra ez a fontos centenárium ugyanakkor egy mérföldkő is. Ez a három évszázad jelentős iskola-, hely- és kultúrtörténeti korszak, mely az egész régióra hatással volt.

Az évszázadok lenyomata a könyvtáraink polcain, a szertárakban, a tablón, a korszak hátrahagyott tárgyi és kulturális emlékezetében is benne van, és akarva-akaratlanul egyféle összegzést kívánt. Ennek eredménye, hogy 2022 januárjában több éves tervezgetést követően, a Hódmezővásárhely-Ótemplomi Egyházközség megalapította a *Hódmezővásárhelyi Református Egyházi Gyűjteményt*.

Célja és hivatása a Hódmezővásárhely-Ótemplomi Református Egyházközség intézményeinek szolgálata, Hódmezővásárhely református és kulturális hagyományának és szellemiségének ápolása, feltárása és elérhetővé tétele, beleértve a napjainkban hangsúlyos élethosszig tartó tanulás és művelődés elősegítését.

Jelentős örökséget kaptunk, amit őrizni, gondozni, használni és lehetőség szerint fejleszteni kell, hogy hasznára válhasson az elkövetkező koroknak is. A célok megvalósulásához megújulásra és egységesítésre volt szükség, ennek alapjai adottak voltak, és a több gyűjteményt magába foglaló intézmény létrehozása a tervek megvalósulásának formája lehetett.

Hat helyszínen ad teret a gyűjtemény részeinek, melyekben a műemlék épületben fellelhető gimnázium tanári könyvtára, diákkönyvtára, raktárkönyvtára, muzeális fizika szertára, természetrajzi gyűjteménye, pantheonja, tábló repertoárja, a Szőnyi iskola könyvtára, a kollégium hagyatékaik állománya, az ótemp-

lom anyakönyvei, parókiális könyvtára is helyet kap. Ezeket nem csak gondoznunk kell, hiszen az elmúlt évtizedek stagnáló időszak után mindenhol gyarapodás és megújulás zajlik. A polcokon ma már több, mint 115.000 dokumentum található, illetve 45,23 fm levéltári anyag (858 kötet, 277 doboz, 8 csomó) a számos további gyűjteményi elem mellett.

Az egyes gyűjteményrészekben a törekvés minden esetben arra irányult, hogy az egyes gyűjteményrész állaga javuljon, minősége optimalizálódjon, látogatható és kutatható legyen. Az ünnepi tanévünkre a könyvtári állományok rendeződtek, a fizikaszertár megújult, a levéltár a hivatali engedélyre vár

Tangens buszola, azaz tangens tájoló (1863)

a minisztériumtól, az állomány 80%-os feldolgozottságnál tart. Egyelőre egy-egy festményt is tudunk restauráltatni, ez hosszú és költséges folyamat, de elindult. A Covidos időszakot követő nehéz gazdasági év ellenére sem kellett semmilyen munkát félbehagyni, sőt jelentős eredmény, hogy 2022-ben visszakerült Hódmezővásárhelyre Debrecenből a Szeremlei Sámuel által készített levéltári bútorzat, ami kis rekonstrukció után használatra kész állapotban van. Az összeállítás után lett szembetűnő, hogy a vármegyék és településnevek jelölése alapján nem teljes a bútor, de így is impozáns és szép darabok.

Ezek a szekrények nem csupán tárgyi hagyatékok, hanem helytörténeti szempontból is jelentős értéket képviselnek. Szeremlei Sámuel 42 évig szolgálta Hódmezővásárhelyt, eközben olyan kortörténeti és várostörténeti műveket hagyott maga után, amelyek máig is kézzelfogható értéket képviselnek.

Szeremlei Sámuel 1837. szeptember 4-én született Gelejen. Gimnáziumi tanulmányait Miskolcon, a teológiát Debrecenben végezte. 1871-től református lelkész Hódmezővásárhelyen. A város 1899-ben bízta meg Hódmezővásárhely történetének megírásával. A munka 5 kötetben jelent meg 1900 és 1913 között. Kiseb munkái jelentek meg számtalan témakörben, pl. a népiskolai kérdésről (1867), Szőnyi Benjámin és a vásárhelyiek kapcsolatáról (1890), a helyi református templomok építésének történetéről (1914) és a hódmezővásárhelyi református egyház történetéről (1927). A Magyar Tudományos Akadémia Szeremleit 1908-ban levelező tagjává választotta. Hódmezővásárhelyen hunyt el 1924. november 20-án, emlékéét a városban utca, köztéri szobor, dombormű és a levéltárban állandó kiállítás őrzi.

Hagyatékának az intézményünknel és gimnáziumunknál a Bethlen Gábor Református Gimnázium és Szathmáry Kollégiumban maradt része feldolgozásra vár. Tárgyi hagyatéka nagyrészt Debrecenben, míg személyes irathagyatékának egy része a vásárhelyi levéltárban található meg.

Jelentős eredménynek tartjuk, hogy az épületfelújítások következtében a városi levéltárban letétbe helyezett ótemplomi levéltári anyagot is el tudjuk most már helyezni, így ennek gondozása is a gyűjtemény feladatkörébe tartozik.

Gyűjteményeinket diákok, tanárok, kutatók és érdeklődők keresik, kutatják. Helytörténetileg megkerülhetetlen a gyűjteményünk, különösen iskolatörténeti anyagunk jelentős a magyar oktatástörténetben. Egy, a muzeális könyvtárban megtartott latin- vagy

történelemóra egészen más hangulatban telik, mint egy hagyományos tanteremben. Ha a zoltárfordító Szenci Molnár Albert saját bibliáját tudjuk egy-egy téma kapcsán megmutatni, illetve a munkáit lapozgatni, akkor más lenyomata tud maradni az elmondottaknak, kézzelfoghatóvá válik a történelem. Más perspektívát kap a diáknak már az utca neve is, ahol a gimnázium található, ha a kezébe veheti a névadónak a kéziratát, amit szintén a tanári könyvtárban őrzünk Szőnyi Benjamin református lelképásztortól, amit az 1790-es években jegyzett le.

A Hódmezővásárhelyi Református Egyházi Gyűjtemény akkor jött létre, amikor sokan azt vallják, hogy a könyvtárak, levéltárak hanyatlóban vannak.

A Gutenberg-galaxis ugyan digitális formát öltött napjainkra, de az írott és nyomtatott anyag már évszázadok óta bizonyít, létjogosultsága nem lehet kérdés. A Hódmezővásárhelyi Református Egyházi Gyűjtemény akkor jött létre, mikor mindenki azt kérdezi, hogy miért. A könyvtárnak, a levéltárnak hanyatló a szerep jut mostanság. Az i. e. napjainkra az internet előtti időket jelenti, a mai generációk a tudás, illetve kultúra fizikai voltát más dimenzióban élik meg. A könyv, az írás és a nyomtatott anyag retró, nehéz és lassú információs lehetőség... A felgyorsult mindennapok gyors válaszokat és információt várnak, s ehhez kell formálódnia a gyűjteményeknek is. Összerendezve, online kereshető állománnyal, digitális információt biztosítva kell a felhalmozott tudást, tartalmat biztosítani, s emellett megőrizni azt az értéket, amit örököltünk, hogy a mai kor lenyomatával bővítve adhassuk tovább. Most 300 éves történetünk ad lehetőséget a jubilálásra, tennünk kell érte, hogy 2223-ban az 500 éves centenáriumon is értékes évszázadokra tekinthessenek majd vissza utódaink.

KÁDÁRNÉ ZSOLDOS EDIT
Hódmezővásárhelyi Református
Egyházi Gyűjtemény

